

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

RISKLAR TANIHLI
FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kechki ta'lim shakli uchun

bilim sohasi: 3000000 — Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
 Ta'lim sohasi: 310 000 — Ijtimoiy va xulq atvoriga ta'lim fanlar
 Ta'lim yo'nalishi: 60310400 — Iqtisodiy xavfsizlik

SAMARQAND – 2024

Modul / FAN SILLABUSI
Ikkinchi va kechki ta'lim bo'limi
60310400- Iqtisodiy xavfsizlik

Fan nomi:	Risklar tahlili
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	RICAN6
Yil:	2
Semestr:	3
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	36
Amaliy mashg'ulotlar	36
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	108
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Test
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)
FMI
Talabalarda bozor iqtisodiyoti sharoitida riskning mohiyati, tashqi risklar, tushunchasi va xususiyatlari har taraflama o'rganish, Risklarni boshqarish imkoniyatlarini baholashni bilish, risklarni tahlil qilishda eng katta ahamiyatga ega bo'lgan xulosa va takliflar qilish hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilishda yo'nalish profiliga mos bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar
1. Iqtisodiyot nazariyasi
2. Ekonomie

Ta'lim natijalari (TN)
TNI
TN2
TN3

Mazkur Sillabus "Iqtisodiy tahlil va statistika" kafedrasining 2024 yil 24 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy bo'limi boshlig'i

Bo'lim boshlig'i

Kafedra mudiri

Tuzuvchi

I.E.Shodmonov

R.Samandarov

A.N.Xolliqulov

F.O.O'toqov

lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
 - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
 - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
 - fan bo'yicha konseptga puxta shakllantirgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- c) 3 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fan xaqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
 - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
 - bayon qilish ravon bo'lmasa;
 - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
 - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- d) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagani bo'lsa;
 - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
 - fan bo'yicha ma'lumotlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
 - fan bo'yicha mazmunda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
 - fanga doir berilgan savollarga javob ololmasa;
 - fanni bilmasa.

Agar talaba hemis tizimida baholanganda quyidagicha baholanadi.
0-59 ballgacha 2 baho, 60-69 ballgacha 3 baho, 70-89 ballgacha 4 baho, 90-100 ballgacha 5 baho

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Mualliflar:	Babanazarova S.A. - SamSI, "Iqtisodiy tahlil va statistika" kafedrasida o'qituvchisi, PhD; O'roqov F.O. - SamSI, "Iqtisodiy tahlil va statistika" kafedrasida katta o'qituvchisi.
E-mail:	firdavs26031995@gmail.com
Tashkilot:	SamSI "Iqtisodiy tahlil va statistika" kafedrasida
Taqrizchilar:	Aliqulov S. - TDJUSF "Oziq ovqat va qishloq iqtisodiyoti" kafedrasida mudiri, PhD., (turdosh OTM) Ernazarov O. - Samarqand Davlat universiteti dotsenti, i.f.n. (turdosh OTM)

Mazkur Sillabus institut o'quv-uslubiy Kengashining 2024 yil 29 avgustidagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan. (Me 8-JC-Q4/R

	bo'lishlari kerak;
TN4	risklarning kamaytirish usullari, rivojlanish dinamikasi to'lovga layoqatsizlik, noaniqlik va o'zgaruvchanlik, risk tahlili hisobotini yozish qo'llash shart-sharoitlarini bilishi va ulardan foydalana olishi kerak.
	Ko'nikmalar Jihatidan:
TN5	Modellash tirishdagi eng keng tarqalgan xatolar, kuzatilgan ma'lumotlarning xususiyatlarini tahlil qilish, vaqt qatori prognozining xususiyatlarini aniqlay oladi;
TN6	Cheklangan va chegaralangan taqsimotlar, parametrik va nparametrik taqsimotlar, bir o'zgaruvchan va ko'p o'zgaruvchan taqsimotlar, ehtimollar taqsimoti tenglamalarini o'qish, diskret taqsimotlar uchun rekursiv formulalar, tarqatishlarning xatti-harakatlarini vizual kuzatish amaliyotida qo'llash ko'nikmalariga ega bo'ladi;
TN7	Ma'lumotlarni tahlil qilish uchun model turlari, risk omillaridagi sabablar, sabab-oqibat munosabatlarini sinash va modellash tirishni biladi;
TN8	Elektron jadval modelidagi xatolar, model xatti-harakatlarini tekshirish, haqiqat bilan bashoratlarni malakalariga ega bo'ladi.

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Risklarning tabiati va tasnifi
M2	Riskni tahlil qilish zaruriyati
M3	Risklarni tahlil qilish sifati
M4	Zamonaviy jamiyatimizdagi risklar.
M5	Risklarni baholashning asosiy elementlari
M6	Loyiha riskini tahlil qilish
M7	Risklarni boshqarish jarayoni
M8	Riskni o'lchash
M9	Turtli faoliyat sohasidagi risklar
M10	Riskni aniqlash va o'lchash moliyaviy hisobotlarni tahlil qilish asosida korxonalar
M11	Model tuzilmasini tanlash
M12	Riskni tahlil qilish natijalarini tushunish va ulardan foydalanish
M13	Modelni yaratish va ishga tushirish
M14	Ma'lumotlar va statistika
M15	Tasodifiy o'zgaruvchilar yig'indisi
M16	Korrelyatsiya va bog'liqliklarni modellash tirish
M17	Sabab-oqibat munosabatlarini sinash va modellash tirish
M18	Risklarni tahlil qilishda optimallashtirish
JAMI:	
	36

Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulot (A)		
A1	Risklarni aniqlash va baholash usullari.	2
A2	Risklarni tahlil qilishni rejalashtirish.	2
A3	Risklarni tahlil qilishda foydalaniladigan ma'lumotlar sifatini baholash.	2
A4	Risklarni baholashni qo'llash.	2
A5	Risklarni baholashning haqiqiyigi va sifat jihatlari.	2
A6	Sug'urta va moliya risklarini tahlil qilish. Risk choralari.	2
A7	Korxona risklarini boshqarish usullari.	2
A8	Risk ko'rsatkichlarini tanlash va ulardan foydalanish.	2
A9	Risklarning kamaytirish usullari.	2
A10	Rivojlanish dinamikasi to'lovga layoqatsizlik.	2
A11	Noamniqlik va o'zgaruvchanlik.	2
A12	Risk tahlili hisobotini yozish.	2
A13	Modelashtirishdagi eng keng tarqalgan xatolar.	2
A14	Kuzatilgan ma'lumotlarning xususiyatlarini tahlil qilish.	2
A15	Vaqt gatorini prognozning xususiyatlari.	2
A16	Ekspert xulosasini olish.	2
A17	Sabab-oqibat munosabatlarini sinash va modelashtirish.	2
A18	Risk tahlilini modelashtirish va optimallashtirish.	2
JAMI:		36

Mustaqil ta'lim (MT)		
MT1	Riskni sug'urtalash.	4
MT2	Ma'lumotlarni tahlil qilish uchun model turlari.	4
MT3	Diskontlangan pul oqimlarini modelashtirish	6
MT4	Sotish va bozor hajmining foydali vaqt seriyasi modellari	4
MT5	Tasodifiy o'zgaruvchilarni yig'ish	4
MT6	O'zgaruvchan daromadlar bo'yicha o'zgaruvchan marjalarni yig'ish	4
MT7	Risklarni tahlil qilishda moliyaviy chora-tadbirlar	4
MT8	Operatsion risklarni modelashtirish	4
MT9	Moliyaviy tavalakchilikning boshqa sohalari	6
MT10	Muddadi hayot sug'urtasi	4
MT11	Baxtsiz hodisalar dan sug'urtalash	4
MT12	Korrelyatsiya qilingan sug'urta portfelini modelashtirish	6
MT13	Ekstremallarni modelashtirish	4
MT14	Premium hisob-kitoblari	4
MT15	Mikroobal o'ziga-ovqat xavfsizligi xavfini baholash	4
MT16	O'sish va pasayish modellari	6
MT17	Hayvonlarni import qilish xavfini baholash	4
MT18	Discret va uzluksiz taqsimotlar	4
MT19	Chetlangan va cheyralanmagan taqsimotlar	4

MT20	Parametrik va nparametrik taqsimotlar	6
MT21	Bit o'zgaruvchan va ko'r o'zgaruvchan taqsimotlar	4
MT22	Ehtimollar taqsimoti tenglamalarini o'qish	6
MT23	Diskret taqsimotlar uchun rekursiv formulalar	4
MT24	Tarqatishlarning xatti-harakatlarini vizual kuzatish	4
JAMI		108

Asosiy adabiyotlar	
1.	David Vose. Risk analysis : a quantitative guide. - 3rd ed. QA298.V67 2008.
2.	E. В. Фисун, В. К. Федотова Управление рисками : учеб. пособие /; Забайкал. гос. ун-т. - Чита : ЗабГУ, 2018. - 128 с.

Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi.-T.: O'zbekiston, 2014 y.
2.	"2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli Farmoni.
3.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 17 oktyabrda «Kapital harakati bilan bog'liq valyuta operatsiyalarini tartibga solishning qo'shimcha chora- tadbirlari to'g'risida»gi PQ-3533-sonli Qarori.
4	J.Sh.Tuxtaev, A.X.Eshbayev. Risklarni boshqarish. O'quv qo'llanma. Innovation rivojlanish nashriyot matbaa uvi. 2021
5	Sh.Q.Fozilchayev, N.G'-Xidirov. Moliyaviy risklar nazariyasi. O'quv qo'llanma. IQTISOD-MOLIYA. 2019

Talabning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

- a) 5 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- > faning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olish;
 - > fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
 - > fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
 - > fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olish;
 - > berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olish;
 - > konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
 - > mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajagan bo'lsa;
 - > fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
 - > fardiy jarayonlarni sharhlay bilsa.
- b) 4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi